

Projev při otevření výstavy Duchovní dimenze grafiky II k počtě svatě

Anežky Přemyslovnny

Hollar, 17.8.2011

Dámy a pánové,

poněkud se ostýchám k vám promluvit, protože neumím váš nejvlastnější jazyk, jazyk tvarů a barev, a musím použít jazyka slov, pro danou chvíli ne plně dostačující.

Udělalí jste něco velmi ušlechtilého. Shromáždili jste se, abyste vzdali hold jedné z největších žen našich dějin vždy znovu opomíjené. Opomíjené historiky i básníky, kteří nesou svou část viny za to, že ji naše společnost málo zná. Přitom jde o postavu, která celým svým bytím, celou silou své osobnosti hovoří srozumitelně o potřebách našich dnů.

Její život spadá do doby, kdy Evropa vstoupila do nové éry svého vývoje. Šlo o předjaří a jaro století katedrál, univerzit, rytířství, dobrých královen-světic a sličných madon. Jí založený klášter je prvou gotickou dominantou Prahy. Jí založený špitál a jediný český rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou jsou prvním významným krokem sociální péče u nás.

V setkání s Anežkou Přemyslovnou je cosi mysteriózního. Vždy ji vidíme jasně, a přitom víme, že ne úplně, že nám uniká. Jeví se nám také pokaždé jinak a nově a nevíme si rady s tím, jak skloubit v celek projevy často protichůdné. Vidíme kupříkladu velkorysé tahy jejího fundátorství a odvážné linie stavitelství, zároveň však i drobnopisnou kaligrafii a jemné krajkoví její dovedné diplomacie. V jediném obraze se snoubí purpurové gesto vladaře, když rozkáže zemský mír uprostřed občanské války, a kouřová aquatinta jejích meditací či achátově siné úsvity jejích vigílií. Je pro nás překvapením a záhadou, že byla klariskou uprostřed honosného dvorského života a královnou řídící zemi z klášterní klauzury. Současnému člověku by se to muselo rozpadnout na hromádku epizod. Ale Anežka bezpečně setrvala ve svém vlastním já. Dosáhla takového zjednodušení, že se stala jediným nedělitelným bodem. Žijícím hrotem žíznivé touhy po dobru ustrojeným k políbení z Boží lásky. Šla cestou chudoby, která ji dovedla k očištěné kráse. Šla cestou krásy a došla k řádu, kterým se dala ovládnout. Tím bytostně vstoupila do velkého řádu univerza, a proto vždy věděla, co činí. Věděla, že její jednání ovlivňuje okolí i budoucnost. Byla zodpovědná. To je asi to nejdůležitější, k čemu nás vede a co očekává.

Odpovědnost zakládá lidskou důstojnost a týká se všech a kohokoli. Mluvím o skutečné lidské důstojnosti. Vím stejně dobře jako starší z vás, k čemu vedou ideologické úkoly ve vědě a umění. Vedou k degradaci člověka na tupého slouhu. Umění potřebuje svobodu trysknutí ducha, potřebuje i svobodu od přímočaré účelnosti. Aby dosáhlo smyslu, musí mít i právo žít jako motýl, jehož plápolavá křídélka nejsou snad k ničemu, než aby někoho druhého potěšila. To ovšem nevyvazuje ze zodpovědnosti. Jako každý pohyb motýlího křídla patří k celku bytí, každý pohyb vaší ruky patří k celku dějin lidstva.

Když jsem se připravoval na tuto chvíli, uvědomil jsem si, proč mám úctu k umění a jeho tvůrcům. Předně proto, že největším tvůrcem je Bůh a vy jste tak či onak jeho pomocníci. Bůh mi dal zrak, ale jak se mám dívat jste mě doučili vy, protože vidíte lépe. U vás jsem se učil zachytit impresi, abstrahovat a blížit se k symbolu. U vás jsem se utěšoval, když se mi život zdál těžký, šedý, nudný svým opakováním. Vy jste mi pomohli k vytvoření vkusu a nalezení kritérií. Vše mne vedlo k tomu, abych této příležitosti využil a řekl, děkuji vám, moc vám děkuji.

Když tu nyní stojím mezi vámi v duchovní přítomnosti sv. Anežky a rozhlédnu se dál než po této místnosti, vidím veliké zástupy potřebných a dokonce ubohých lidí. Mám na mysli lidi sešlapované do bláta kýčů a drcené válce reklamních klišé, děti, jejichž fantazie je živená umělohmotnými žabáky a obludami, které dostávají na hraní. Ti všichni potřebují, aby se jich někdo ujal, aby jim dal útěchu krásna, vyzvedl je z rozbitosti postmoderny, bránil je proti přezíravé ironii autorských naschválů, vrátil jim smysl celku a drahocennost detailu. Ti, kteří začínají sami tvořit, potřebují ukládat řeholi kresby a ochranu před soudem novinářů, kteří rozhodují o jejich budoucnosti, aby je podle dnes platných, ale veskrze špatných, kritérií úspěchu a senzací vynesli mezi hvězdy nebo zatratili. O tyto věci chtěl jsem vás žádat. Vedle sv. Anežky se to neodvážím, ale s pokorou vás o to prosím.

Ano, děkuji vám a prosím. Můžete přijmout dík a odmítnout prosbu. Hned nestane se nic. Ale naše zem bude stále slabší. Země pak neunes ani průměrnost, natož vaše velké umění. A pak, odmítnout zarmouceného prosícího člověka je na Božím soudu považováno za zločin do věčnosti.